

Asia: VN/26048/2021

Lausuntopyyntö liikenteen esteettömyysvisiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry kiittää mahdollisuudesta lausua liikenteen esteettömyysvisiosta. VALLI ry on 70 vuotta toiminut valtakunnallinen vanhusalan asiantuntijajärjestö, joka yhdessä 61 jäsenyhteisönsä kanssa tekee töitä paremman vanhuuden puolesta. VALLI ry toimii jäsenyhteisöjensä edunvalvojana. Liitto tuo esille ikääntyvien ja vanhojen ihmisten äänen, kokemuksen ja tarpeen. Vaikuttamistoiminnan ja kehittämistoiminnan lisäksi VALLI:ssa on toimintoina Ikäteknologiakeskus, Etsivän vanhustyön verkostokeskus sekä Vanhustyön Trainee -toiminta nuorille.

VALLI ry kiittää liikenteen erilaisten käyttäjien huomioimisen esteettömyysvision valmistelussa. VALLI ry on ollut mukana Liikenne12 -esteettömyystyöryhmässä ja tuonut työryhmään erityisesti ikääntyvien ja vanhojen ihmisten kokemuksia ja tarpeita saavutettavan ja esteettömän liikenteen käyttäjinä. On ollut myös tärkeää, että erilaiset käyttäjät (mukaan luettuna henkilöt, joilla on erilaisia toimintakykyyn liittyviä tarpeita), ovat päässeet konkreettisesti testaamaan liikenteen esteettömyyttä koko matkaketjun osalta osana Matkaketjudemo -selvitystä.

Liikenneinfrastruktuurin osalta on kiinnitettävä erityisesti huomiota häiriötilanteisiin. Esteetönkin pääsy ja kulku esimerkiksi kulkuväylillä, laitureilla tai pysäköinnin infrajärjestelyissä ei toteuta matkustajien oikeuksia, mikäli häiriö- ja vikatilanteisiin ei löydy ratkaisua mahdollisimman nopeasti. VALLI on saanut ikääntyneiltä palautetta muun muassa lähijuna-asemien hissien pitkistä korjausajoista, jotka ovat saattaneet olla jopa kuukauden. Pitkäkestoiset vikatilanteet saattavat pahimmillaan johtaa siihen, että esteetöntä infraa tarvitsevat henkilöt eivät pääse käyttämään liikennevälineitä lainkaan. Myös remonttien osalta on syytä varmistaa, että myös näissä tilanteissa on varmistettu esteetön kulku. Tähän liittyy myös lippuautomaateille esteetön pääsy edellä mainituissa poikkeustilanteissa.

Esteettömyystieto on hyvä olla mahdollisimman monikanavainen. VALLI ry muistuttaa, että kaikki liikenteen käyttäjät eivät käytä digitaalisia laitteita tai osaa löytää tietoa digitaalisesti. Myös digitaaliset taulut voivat vikatilanteessa lakata toimimasta, jolloin monille ainut tapa saada tietoa on perinteiset kyltit ja opasteet. VALLI ry esittää pohdittavaksi, onko mahdollista ottaa käyttöön myös paperilehtisiä ja -opasteita sellaisen liikennetiedon osalta, joka ei ole vaarassa muuttua lyhyen aikavälin osalta. Tällaista tietoa voivat olla esimerkiksi erilaiset asemakartat, lähijunien reitit ja muut vastaavat. Olemassa olevia perinteisiä opastetauluja on myös syytä säännöllisesti tarkastaa ja huoltaa. Esimerkiksi linja-autopysäkkien paperiset reitti- ja aikataulutiedot eivät ole saavutettavia, mikäli pysäkkien muovitaskut ja seinäkkeet ovat huonokuntoisia tai niihin on kohdistunut ilkivaltaa.

Liikkumisen palveluissa digitaalisten palveluiden osalta on varmistettava myös kognitiivinen saavutettavuus. Vaikka kognitiivisen saavutettavuuden kriteerit eivät toistaiseksi kuulu lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, on niiden huomioiminen paitsi liikenteen käyttäjien, myös liikkumisen palvelujen suunnittelijoiden ja ylläpitäjien etu. Kognitiiviseen saavutettavuuteen panostaminen tulisi lisäämään liikkumisen digitaalisten palvelujen käyttöä, erityisesti ikääntyvien ja vanhojen ihmisten keskuudessa. VALLI ry:n useiden selvitysten ja käyttäjälähtöisen kehittämistyön mukaan hyvin monet digitaalisten palvelujen käytön esteet ikääntyneillä liittyy huonosti suunniteltuihin digipalveluihin, etenkin kognitiivisen saavutettavuuden osalta.

Matkalippuja on voitava hankkia ja ostaa eri kulkuvälineisiin myös muilla keinoin kuin digitaalisesti. Esimerkiksi kaikilla juna-asemilla ei ole enää lipunmyyntiä ollenkaan, vaan lippu oletetaan hankittavan digitaalisesti tai ennakkoon jostain muualta. Digilippu taas vaatii mobiililaitteen, jota kaikilla ei ole. Lisäksi automaattien ja eri lippusovellusten kognitiiviseen esteettömyyteen tulee kiinnittää huomiota. Linja-autoliikenteessä pitää turvata se, että lippu on aina ostettavissa kuljettajalta, ja tässä käteismaksumahdollisuus tulee turvata.

Liikennevälineiden ja niihin liittyvien kalustojen esteettömyys on tärkeää kaikille liikenteen käyttäjille. Esteettömät kalusteet ja liikennevälineet eivät ole edellytys liikenteen käyttämiselle pelkästään apuvälineitä käyttäville henkilöille. Monet vanhat ihmiset saattavat kokea hankalaksi liikennevälineen käytön, vaikka eivät käyttäisikään apuvälineitä. On syytä miettiä, millä tavalla esteettömiä kalusteita ja liikennevälineitä tehdään myös niissä tilanteissa, kun matkustajalle tulee huimausta, portaat ovat liian korkeat tai pysähdyspainikkeet, hattuhyllyt tai muut vastaavat, ovat liian korkealla tai harvakseltaan. Esimerkiksi VR:n kehitteillä olevassa SmX lähijunamallissa aiotaan ottaa huomioon myös ei-apuvälineitä tarvitsevien esteetön matkustaminen. Tässä kehittämistyössä eri erityisryhmät ja ikääntyneet ovat päässeet konkreettisesti testaamaan ja antamaan palautetta lähijunamallin prototyypistä.

VALLI ry muistuttaa, että liikenteen esteettömyyttä ja saavutettavuutta on myös riittävän usein järjestetyt liikennevuorot. Esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla eri liikennevälineiden vuoroja on viime vuosina vähennetty tasaisesti, vaikka samaan aikaan eri arjen asiointipalveluja vähennetään pieniltä paikkakunnilta isoihin asutuskeskuksiin. Monella ikääntyvällä tai vanhalla ihmisellä voi maaseudulla linja-auto olla ainut vaihtoehto päästä ruokakauppaan, mutta vuorojen vähentyessä tai pahimmillaan lakatessa, kauppa-asiointi olisi hoidettava taksilla. Tämä voi monelle olla taloudellisesti

mahdotonta. Kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseksi on siis välttämätöntä tehdä myös sellaisia ratkaisuja, jotka eivät ole välittömässä sidonnaisuudessa taloudelliseen hyötyyn, eli esimerkiksi liikennevälineen käyttöasteeseen ja sitä kautta saataviin lipputuloihin.

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry on jatkossakin mielellään mukana suunnittelemassa yhdessä ratkaisuja saavuttaa mahdollisimman saavutettavat ja esteettömät liikennepalvelut ikääntyville ja vanhoille ihmisille. Usein tälle kohderyhmälle suunnitellut palvelut ovat sopivia kaikille.

Dufva Virpi
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry